

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบกับรูปแบบการพัฒนาเมือง
: กรณีศึกษาพื้นที่เมืองตามแนวถนนเพชรเกษม , กรุงเทพมหานคร

นาย กัศพล คำไร

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

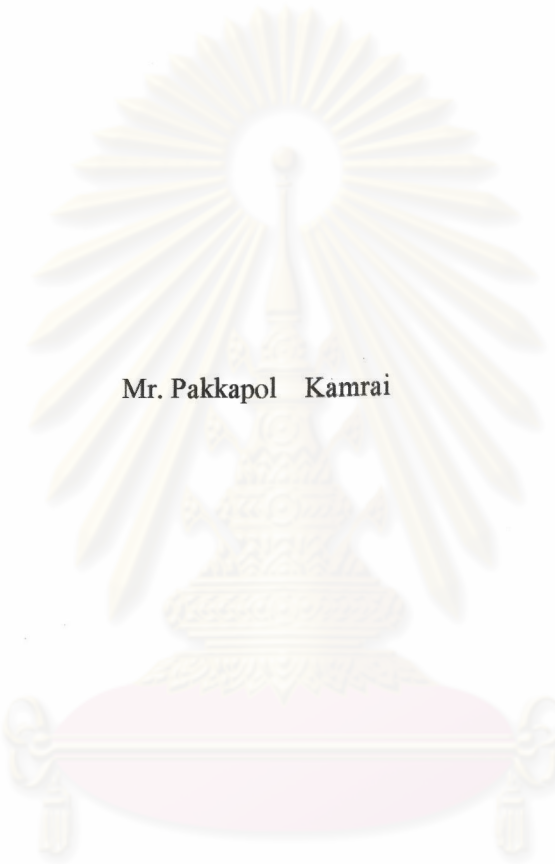
ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2104-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I21010260

RELATIONSHIPS BETWEEN PATTERNS OF INFORMAL ECONOMIC ACTIVITIES AND URBAN
DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF PHET KASEM DEVELOPMENT CORRIDOR,
BANGKOK

Mr. Pakkapol Kamrai

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2104-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ
กับรูปแบบการพัฒนาเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่เมืองตามแนว

ถนนเพชรเกษม , กรุงเทพมหานคร

โดย

นาย ภักพล กำไร

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยชนะ แสงสว่าง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย)

กัณฑ์ คำไร : ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบกับ
รูปแบบการพัฒนาเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่เมืองตามแนวถนนเพชรเกษม, กรุงเทพมหานคร .
(RELATIONSHIPS BETWEEN PATTERNS OF INFORMAL ECONOMIC ACTIVITIES
AND URBAN DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF PHET KASEM DEVELOPMENT
CORRIDOR, BANGKOK) อ. ที่ปรึกษา : อ. ขวัญสรวง อติโพธิ, 256 หน้า. ISBN 974-17-
2104-8.

กรุงเทพมหานครถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงการเป็นแหล่ง
งานที่สำคัญ ทำให้ประชาชนจากที่ต่างๆ อพยพหลั่งไหลเข้ามาสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจ
ที่ดีกว่า แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถพบโอกาสในการที่จะมีงานที่ดีและมั่นคง โดยเฉพาะคนยากจน ผู้ที่ไม่มี
ความรู้และไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพ ดังนั้นผู้คนเหล่านี้จึงต้องพยายามดิ้นรนเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเอง
และครอบครัว งานที่ไม่ต้องอาศัยทักษะในการประกอบการมากนัก รวมไปถึงการใช้ทุนในการประกอบการ
น้อยเช่นการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ จึงถือเป็นทางออกที่ดีของผู้คนเหล่านี้ในการที่จะมีงานทำ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดขึ้นใน
พื้นที่เมืองที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาตามแนวถนน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของ
พื้นที่เมืองควบคู่ไปกับการศึกษาการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง
ตามแนวถนนเพชรเกษมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์มา
วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบกับรูปแบบการพัฒนาเมือง

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาเมืองในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีลักษณะที่เป็นแบบการพัฒนาตาม
แนวถนน จะก่อให้เกิดระบบศูนย์กลางในพื้นที่ศึกษาเป็น 6 ประเภท โดยที่ศูนย์กลางต่างๆ เหล่านี้จะมีผลต่อ
การเกิดการรวมกลุ่มกันของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบในพื้นที่ของศูนย์กลางนั้นๆ ซึ่งจะมี
ขนาดของการรวมกลุ่มกันมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละศูนย์กลาง รวมไปถึงความแตกต่างในเรื่องของ
ช่วงเวลาในการประกอบการและลักษณะกิจกรรม

ผลที่ได้จากการศึกษาทำให้ทราบถึงลักษณะที่แท้จริงที่เกิดจากการปรับตัวของการประกอบกิจกรรม
เศรษฐกิจนอกระบบในพื้นที่เมืองประเภทนี้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถหาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการ
ประกอบกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นส่วนช่วยให้ประชาชนที่ขาดโอกาส ขาดทักษะและเงินทุน มี
งานทำซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางแผนเมือง

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต กัณฑ์ คำไร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

4374169025 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEY WORD: INFORMAL ECONOMIC ACTIVITIES / INFORMAL SECTOR / URBAN DEVELOPMENT

PAKKAPOL KAMRAI : RELATIONSHIPS BETWEEN OF INFORMAL ECONOMIC ACTIVITIES AND URBAN DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF PHET KASEM DEVELOPMENT CORRIDOR , BANGKOK . THESIS ADVISOR : AJAN. KWANSUANG ATIBODHI . 256 pp. ISBN 974-17-2104-8.

Bangkok Metropolitan Area is the center of Thailand in many aspects including employment opportunities that cause people from all over the country to immigrate to enhance their economic stability. But not all of them could achieve especially those who are haphazard, hapless and hopeless. Those who are mostly unskilled, unknowledgeable and poor can not find their way to a better career. Inevitably, those people will enter an informal sector, such as peddlers, stall sellers, motorcycle-transporters, etc., where knowledge, skill and fund are not significant to earn their living.

This thesis is to study the informal economic activities that happen in the urban context of ribbon development found in most Asian countries. By studying urban development concurring to various informal economic activities in urban fabric of Phet Kasem Development Corridor, this thesis has accumulated all data from interviews and surveys to analyze the relationship between the patterns of informal economic activities and urban development patterns.

From the study, the ribbon development, one of the urban developed patterns, causes informal economic centers in the study area, which can be classified into six categories. Each of these studied centers will contribute to agglomeration of informal activities that will affect the size, configuration, type of activities and "business hour" of the centers which are different from one center to others.

As a result, with this study, the adaptation of the informal activity in this urban context could be fortified into a formal one. In the mean time, this can assist those who are haphazard, hapless and hopeless to a better economic opportunity which will affect the performance and stability of the nation in the globalized world of economic.

Department Urban and Regional Planning

Field of study Urban Planning

Academic year 2002

Student's signature

Advisor's signature

(Handwritten signatures in Thai script)

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นมาจากความช่วยเหลือและความกรุณาอย่างดียิ่งของ อ. ขวัญสรวง อติโพธิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านมาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ท่านยังเปิดโอกาสให้น่าวิชาที่ได้เรียนมาไปใช้ประโยชน์ ถือเป็น การสร้างประสบการณ์ในการทำงานที่ดีในอนาคต และขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองที่ได้ให้ความรู้ทั้งในชั้นวิชาการและความรู้ในเรื่องต่างๆ ไปอย่างมากมาตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาอยู่

นอกจากนี้ ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีส่วนอนุเคราะห์ในด้านทุนอุดหนุนการวิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตบางกอกใหญ่, เขตภาษีเจริญ, เขตบางแค และเขตหนองแขม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่ตำรวจของ สน. ต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา ที่ได้ให้ความกรุณาในเรื่องข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ อ้อม , แอน , อร , กุ้ง , วุฒิ และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในภาควิชาทุกคนที่ ให้ทั้งความช่วยเหลือและกำลังใจที่ไม่เคยขาดหาย และต้องขอขอบคุณเป็นการพิเศษสำหรับดิ และครอบครัววิชาโกลมลเกศที่ได้ให้สถานที่ดีๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ ชาติ , ผู้ย เพื่อนๆ วิสุทธิ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณ จู๊ สำหรับแรงผลักดันตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนกระทั่งสำเร็จจุลวง ขอขอบคุณ หนูแอน สำหรับคำปลอบโยน กำลังใจและความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณน้องหญิงที่คอยเป็นเสมือนแรงกดดันที่แปลมาเป็นพลัง

ท้ายที่สุดนี้ต้องขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวทุกๆ คนที่คอยให้กำลังใจในการทำงานด้วยดีตลอดมา รวมทั้งการสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเงินทุน ความสำเร็จครั้งนี้ขอยกให้เป็นของสมาชิกในครอบครัวทุกคน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญแผนที่	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา	4
1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7 ข้อยกเว้นในการศึกษา	6
1.8 นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจนอกระบบ	7
2.1.1 รูปแบบระบบเศรษฐกิจของเมือง	7
2.1.2 ลักษณะและความหมายของเศรษฐกิจนอกระบบ	8
2.1.3 ประเภทของการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ	14
2.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจนอกระบบ	15
2.1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับคนจนเมืองและบทบาทที่มีต่อเมือง	18
2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง	21

	หน้า
2.2.1 ความหมายของเมือง	21
2.2.2 กระบวนการเป็นเมือง	22
2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง	26
2.2.4 แนวความคิดในการขยายตัวของเมือง	32
2.2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับขยายตัวของชานเมือง	35
2.2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	36
2.3 กรอบการวิจัย	41
บทที่ 3 การขยายตัวของเมืองในพื้นที่ศึกษา	
3.1 การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร	44
3.2 ทิศทางการขยายตัว	55
3.3 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	58
3.3.1 วิวัฒนาการและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน	58
3.3.2 การแบ่งเขตการปกครองและอาณาเขตติดต่อ	65
3.3.3 ประชากร	67
3.3.4 ชุมชนในพื้นที่ศึกษา	78
3.3.5 ระบบคมนาคมขนส่ง	79
3.3.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	86
3.4 พัฒนาการและการเจริญเติบโตของเมืองในพื้นที่ศึกษา	89
3.5 การขยายตัวของเมืองกับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางถนน	108
3.6 การใช้ที่ดินที่มีผลมาจากการขยายตัวของเมือง	110
บทที่ 4 การศึกษาระดับเมือง	
: การประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบในพื้นที่ศึกษา	
4.1 องค์ประกอบของกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบในพื้นที่ศึกษา	113
4.1.1 ประเภทของกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	113

4.1.2 ประเภทและชนิดของสินค้าและบริการในการประกอบ กิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	115
4.1.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	119
4.1.4 สถานที่ตั้งของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	125
4.2 รูปแบบที่ตั้งของกลุ่มกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	126
4.3 การวิเคราะห์สภาพวิถีชีวิตของผู้ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	136
4.3.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	136
4.3.2 สภาพเศรษฐกิจของผู้ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	137
4.3.3 สภาพครอบครัวของผู้ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	139
4.3.4 ความสัมพันธ์ของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบกับวิถีชีวิตเมือง	139
บทที่ 5 การศึกษาระดับกลุ่มและย่าน	
: กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบในพื้นที่แหล่งชุมชน	
5.1 ลักษณะของกลุ่มการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	141
5.1.1 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดโดยรอบบริเวณ ที่เป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชยกรรมของเมือง (Commercial Area)	141
5.1.2 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดโดยรอบบริเวณ ศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ต่างๆ	154
5.1.3 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดบริเวณจุดเชื่อมต่อ ของถนนสายหลักกับถนนสายรอง	163
5.1.4 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดบริเวณจุดตัดของ ถนนสายรองกับถนนสายรอง	171
5.1.5 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดบริเวณปากซอย ที่มีประชาชนอยู่อาศัยหนาแน่น	181
5.1.6 กลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบที่เกิดในบริเวณ ชุมชนพักอาศัย ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์กลางด้านการค้าของชุมชน	191
5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อที่ตั้งและการเกิดของกลุ่มของการประกอบ กิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	202

	หน้า
5.2.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ	202
5.2.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ	203
5.3 สรุปสภาพปัญหาหลักและความต้องการในการแก้ปัญหาและปรับปรุงพื้นที่ ของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	204
 บทที่ 6 สรุป และเสนอแนะ	
6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ กับรูปแบบการพัฒนาเมือง	206
6.2 สรุปผลการศึกษา	209
6.3 บทส่งท้าย	210
6.4 ข้อเสนอแนะ	212
6.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองในอนาคต	214
6.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป	215
 รายการอ้างอิง	 218
ภาคผนวก	222
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	236

แผนที่ 1.1	แสดงพื้นที่ศึกษาตามแนวสองฝั่งของถนนเพชรเกษม ซึ่งอยู่ในเขต บางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค และเขตหนองแขม.....	3
แผนที่ 3.1	แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในสมัยกรุงธนบุรี	45
แผนที่ 3.2	แสดงผังกรุงเทพมหานครฯ ในสมัยรัชกาลที่ 1 – 4	46
แผนที่ 3.3.1	แสดงการขยายตัวของกรุงเทพมหานครฯ ระหว่าง พ.ศ. 2443 – 2534	50
แผนที่ 3.3.2	แสดงการขยายตัวของกรุงเทพมหานครฯ พ.ศ. 2543	51
แผนที่ 3.4	แสดงพื้นที่ความเป็นเมือง (Urbanized Area) พ.ศ. 2530 , 2536 , 2538	52
แผนที่ 3.5	พื้นที่กรุงเทพมหานครจำแนกออกเป็น 5 บริเวณหลัก	54
แผนที่ 3.6	แสดงทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดิน	57
แผนที่ 3.7	แสดงพื้นที่เมืองในเขตภาษีเจริญ ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2449)	60
แผนที่ 3.8	แสดงพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ สมัยราชการพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (ร.ศ. 115)	62
แผนที่ 3.9	แสดงเขตการปกครองแยกรายแขวงในพื้นที่ศึกษา	69
แผนที่ 3.10	แสดงความหนาแน่นและการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ศึกษา	72
แผนที่ 3.11	แสดงระบบโครงข่ายถนนในพื้นที่ศึกษา	82
แผนที่ 3.12	แสดงระบบคมนาคมขนส่งโดยรอบพื้นที่ศึกษา	83
แผนที่ 3.13	แสดงโครงข่ายของระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่	84
แผนที่ 3.14	แสดงคลองสายต่างๆ ของฝั่งธนบุรี	85
แผนที่ 3.15	แสดงการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ศึกษาช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2500	90
แผนที่ 3.16	แสดงระบบคมนาคมและศูนย์กลางในพื้นที่ ช่วง พ.ศ. 2495	93
แผนที่ 3.17	แสดงการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ. 2495	94
แผนที่ 3.18	แสดงระบบคมนาคมและศูนย์กลางในพื้นที่ ช่วง พ.ศ. 2500 – 2524	98
แผนที่ 3.19	แสดงการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ. 2510	99
แผนที่ 3.20	แสดงระบบคมนาคมและศูนย์กลางในพื้นที่ ช่วง พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน	106

สารบัญแนที่ (ต่อ)

ฎ

	หน้า
แนที่ 3.21 แสดงการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ. 2544	107
แนที่ 4.1 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	129
แนที่ 5.1 แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณตลาดบางแค	148
แนที่ 5.2 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณตลาดบางแค ช่วง 02.00 – 06.00 น.	149
แนที่ 5.3 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณตลาดบางแค ช่วง 06.00 – 17.00 น.	150
แนที่ 5.4 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณตลาดบางแค ช่วง 17.00 – 20.00 น.	151
แนที่ 5.5 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณตลาดบางแค ช่วง 20.00 – 02.00 น.	152
แนที่ 5.6 แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค	158
แนที่ 5.7 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณห้างสรรพสินค้า ฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 09.00 – 18.00 น.	159
แนที่ 5.8 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณห้างสรรพสินค้า ฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 18.00 – 20.00 น.	160
แนที่ 5.9 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณห้างสรรพสินค้า ฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 20.00 – 24.00 น.	161
แนที่ 5.10 แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมของถนนเพชรเกษมกับ ถนนพุทธมณฑล สาย 2	167
แนที่ 5.11 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณจุดเชื่อมของ ถนนเพชรเกษมกับถนนพุทธมณฑล สาย 2 ช่วง 06.00 – 14.00 น.	168
แนที่ 5.12 แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณจุดเชื่อมของ ถนนเพชรเกษมกับถนนพุทธมณฑล สาย 2 ช่วง 16.00 – 23.00 น.	169
แนที่ 5.13 แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณจุดตัดของถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก	176

แผนที่ 5.14	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณจุดตัดของ ถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก ช่วง 05.00 – 16.00 น.	177
แผนที่ 5.15	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณจุดตัดของ ถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก ช่วง 16.00 – 24.00 น.	178
แผนที่ 5.16	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณจุดตัดของ ถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก วันที่มีตลาดนัด	179
แผนที่ 5.17	แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณปากซอยเพชรเกษม 48	185
แผนที่ 5.18	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 05.00 – 08.00 น.	186
แผนที่ 5.19	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 08.00 – 15.00 น.	187
แผนที่ 5.20	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 15.00 – 23.00 น.	188
แผนที่ 5.21	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 23.00 – 05.00 น.	189
แผนที่ 5.22	แสดงองค์ประกอบของพื้นที่บริเวณในซอยเพชรเกษม 15	196
แผนที่ 5.23	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 05.00 – 09.00 น.	197
แผนที่ 5.24	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 11.00 – 16.00 น.	198
แผนที่ 5.25	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 17.00 – 24.00 น.	199
แผนที่ 5.26	แสดงพื้นที่ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบบริเวณ ในซอยเพชรเกษม 15 วันที่มีตลาดนัด	200

สารบัญแนภูมิ

๗

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงเกณฑ์การแบ่งกิจการประเภท Informal Sector ของเมืองดักก่า ประเทศอินเดีย	11
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรรายเขต ปี พ.ศ. 2536 – 2544	71
แผนภูมิที่ 3.2 แสดงการกระจายตัวของประชากรรายแขวง ปี พ.ศ. 2536	73
แผนภูมิที่ 3.3 แสดงการกระจายตัวของประชากรรายแขวง ปี พ.ศ. 2544	73
แผนภูมิที่ 3.4 แสดงสัดส่วนของพื้นที่ในแต่ละแขวง	75
แผนภูมิที่ 3.5 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินแต่ละประเภท ปี พ.ศ. 2543	88
แผนภูมิที่ 3.6 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินแต่ละประเภท ปี พ.ศ. 2529	88
แผนภูมิที่ 4.1 แสดงสัดส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบ กิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	120
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงสัดส่วนของที่ตั้งในการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	125
แผนภูมิที่ 4.3 แสดงสัดส่วนภูมิถำเนาเดิมของผู้ประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	137

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงลักษณะของ Informal Sector และ Formal Sector	8
ตารางที่ 2.2 แสดงลักษณะของ Informal Sector ในด้านประชากร , กิจกรรม และที่อยู่อาศัย	9
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรรายแขวงในแต่ละเขตของพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2536 – 2544	70
ตารางที่ 3.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรรายแขวง ปี พ.ศ. 2536 – 2544	74
ตารางที่ 3.3 แสดงการคาดการณ์ประชากรในอนาคตจําแนกรายแขวง	77
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบแต่ละประเภท	114
ตารางที่ 4.2 แสดงสัดส่วนของสินค้าแต่ละประเภทจําแนกตามลักษณะการค้า	117
ตารางที่ 4.3 แสดงสัดส่วนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการค้า จําแนกตามประเภทของสินค้า	117
ตารางที่ 4.4 แสดงสัดส่วนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ จําแนกตามลักษณะกิจกรรม	119
ตารางที่ 4.5 แสดงสัดส่วนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ...	120
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและสัดส่วนของที่ตั้งในการประกอบ กิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	125
ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ	127
ตารางที่ 4.8 แสดงสัดส่วนของระยะทางระหว่างพื้นที่ประกอบการกับที่พักอาศัย	137
ตารางที่ 4.9 แสดงสัดส่วนกำไรจากการประกอบการในแต่ละวัน	138
ตารางที่ 4.10 แสดงสัดส่วนต้นทุนและรายจ่ายในแต่ละวันจากการประกอบการ	138
ตารางที่ 4.11 แสดงสัดส่วนสมาชิกในครอบครัวและสมาชิกที่มีรายได้	139
ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ ตลาดบางแค	145
ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ ห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ค	156
ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ จุดเชื่อมระหว่างถนนเพชรเกษมกับถนนพุทธมณฑล สาย 2	165

สารบัญตาราง (ต่อ)

ณ

หน้า

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ จุดตัดของถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก	173
ตารางที่ 5.5 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ ปากซอยเพชรเกษม 48	183
ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนและสัดส่วนประเภทสินค้าและบริการในพื้นที่บริเวณ ในซอยเพชรเกษม 15	193

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ค

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง	30
ภาพที่ 2.2 แสดงรูปแบบการใช้ที่ดินของเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับรูปแบบการใช้ที่ดินของเมืองในประเทศตะวันตก	31
ภาพที่ 2.3 แสดงแบบจำลองการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครฯ ซึ่งมีการกระจาย คล้ายวงแหวนซ้อนของ Bergess แต่มีลักษณะการมใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ตามแบบจำลองของ Mcgee	31
ภาพที่ 2.4 แสดงขั้นตอนวิวัฒนาการของเมืองตามแนวความคิดของ Patrick Gedds	33
ภาพที่ 2.5 แสดงการเติบโตของเมืองตามการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการคมนาคมขนส่ง	34
ภาพที่ 2.6 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม	37
ภาพที่ 2.7 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย	37
ภาพที่ 2.8 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานตามแนวถนนสายเดียว	39
ภาพที่ 2.9 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานตามแนวถนนหลายสาย	40
ภาพที่ 3.1 แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและการค้าที่สัมพันธ์กับน้ำ	47
ภาพที่ 3.2 แสดงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและการค้าที่เกาะตัวตามแนวถนน	49
ภาพที่ 3.3 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2495	92
ภาพที่ 3.4 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2510	97
ภาพที่ 3.5 แสดงบริเวณตลาดบางแคประมาณปี พ.ศ. 2525	100
ภาพที่ 3.6 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2534	102
ภาพที่ 3.7 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2544 (ช่วงบริเวณแยกท่าพระ – ตลาดบางแค)	103
ภาพที่ 3.8 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2544 (ช่วงบริเวณ ตลาดบางแค - คลองทวีวัฒนา)	104
ภาพที่ 3.9 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2544 (ช่วงบริเวณคลองทวีวัฒนา – แยกพุทธมณฑล สาย 4)	105
ภาพที่ 4.1 แสดงการค้าสินค้าประเภท Unprocessed food	121
ภาพที่ 4.2 แสดงการค้าสินค้าประเภท Semiprocessed food	121
ภาพที่ 4.3 แสดงการค้าสินค้าประเภท Prepared food	121
ภาพที่ 4.4 แสดงการค้าสินค้าประเภท Nonfoods	121

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ค

	หน้า
ภาพที่ 4.5 แสดงการประกอบการค้าของเก่า	122
ภาพที่ 4.6 แสดงการบริการที่ออกมาในรูปวัตถุสิ่งของ	122
ภาพที่ 4.7 แสดงการบริการเพื่อตอบสนองพฤติกรรมมนุษย์	122
ภาพที่ 4.8 แสดงการประกอบการค้าที่ใช้รถเข็น	123
ภาพที่ 4.9 แสดงการประกอบการค้าโดยใช้รถซาเล้ง	123
ภาพที่ 4.10 แสดงการประกอบการค้าโดยใช้รถจักรยานยนต์	123
ภาพที่ 4.11 แสดงการประกอบการค้าโดยใช้รถบรรทุก	123
ภาพที่ 4.12 แสดงการประกอบการค้าโดยใช้แผงลอย	123
ภาพที่ 4.13 แสดงการประกอบการค้าโดยวางสินค้ากับพื้นผิว	124
ภาพที่ 4.14 แสดงการประกอบการค้าโดยใช้กระจาด , ตะกร้า	124
ภาพที่ 4.15 แสดงการประกอบการค้าโดยการหาบสินค้าขาย	124
ภาพที่ 4.16 แสดงลักษณะของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบในกลุ่มต่างๆ	128
ภาพที่ 4.17 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดโดยรอบบริเวณที่เป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์กรรมของเมือง (บริเวณตลาดบางแค)	130
ภาพที่ 4.18 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดบริเวณจุดเชื่อมของถนนสายหลักกับถนนสายรอง	131
ภาพที่ 4.19 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดบริเวณจุดตัดของถนนสายรองกับถนนสายรอง	132
ภาพที่ 4.20 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดโดยรอบบริเวณศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ต่างๆ	133
ภาพที่ 4.21 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดบริเวณปากซอยที่มีประชาชนอยู่อาศัยหนาแน่น	134
ภาพที่ 4.22 แสดงกลุ่มของการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบ ที่เกิดในบริเวณชุมชนพักอาศัย ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์กลางด้าน การค้าของชุมชน	135
ภาพที่ 5.1 แสดงการประกอบการในพื้นที่บริเวณตลาดบางแค ช่วง 02.00 – 06.00 น.	153
ภาพที่ 5.2 แสดงการประกอบการในพื้นที่บริเวณตลาดบางแค ช่วง 06.00 – 17.00 น.	153

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ถ

หน้า

ภาพที่ 5.3	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณตลาดบางแค ช่วง 17.00 – 20.00 น.	153
ภาพที่ 5.4	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณตลาดบางแค ช่วง 20.00 – 02.00 น.	153
ภาพที่ 5.5	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 09.00 – 18.00 น.	162
ภาพที่ 5.6	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 18.00 – 20.00 น.	162
ภาพที่ 5.7	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค ช่วง 20.00 – 24.00 น.	162
ภาพที่ 5.8	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมระหว่างถนนเพชรเกษม กับถนนพุทธมณฑล สาย 2 ช่วง 06.00 – 14.00 น.	170
ภาพที่ 5.9	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณจุดเชื่อมระหว่างถนนเพชรเกษม กับถนนพุทธมณฑล สาย 2 ช่วง 16.00 – 23.00 น.	170
ภาพที่ 5.10	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณจุดตัดระหว่างถนนถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก ช่วง 05.00 – 16.00 น.	180
ภาพที่ 5.11	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณจุดตัดระหว่างถนนถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก ช่วง 16.00 – 24.00 น.	180
ภาพที่ 5.12	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณจุดตัดระหว่างถนนถนนพุทธมณฑล สาย 2 กับถนนบางแวก ในวันที่มีตลาดนัด	180
ภาพที่ 5.13	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 05.00 – 08.00 น.	190
ภาพที่ 5.14	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 08.00 – 15.00 น.	190
ภาพที่ 5.15	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณปากซอยเพชรเกษม 48 ช่วง 15.00 – 23.00 น.	190
ภาพที่ 5.16	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 05.00 – 09.00 น.	201
ภาพที่ 5.17	แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 11.00 – 16.00 น.	201

สารบัญภาพ (ต่อ)

ท

หน้า

ภาพที่ 5.18 แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณในซอยเพชรเกษม 15 ช่วง 17.00 – 24.00 น.	201
ภาพที่ 5.19 แสดงการประกอบกรในพื้นที่บริเวณในซอยเพชรเกษม 15 ในวันที่มีตลาดนัด	201
ภาพที่ 6.1 แสดงการค้าขายในตลาดน้ำในอดีต	206
ภาพที่ 6.2 แสดงความหนาแน่นของการค้าขายทางน้ำในอดีต	208
ภาพที่ 6.3 แสดงความหนาแน่นของการค้าขายริมถนนในปัจจุบัน	208
ภาพที่ 6.4 แสดงการค้าขายทางน้ำที่ยังพอหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในปัจจุบัน	208
ภาพที่ 6.5 แสดงลักษณะของบาทวิถีตามข้อเสนอแนะ	216
ภาพที่ 6.6 แสดงลักษณะของพื้นที่เปิดโล่งตามข้อเสนอแนะ	217

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย